

C/2025/2004

30.4.2025

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

**Ocena sprawozdań Letty i Draghiego na temat funkcjonowania i konkurencyjności jednolitego
rynku UE**

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2025/2004)

Sprawozdawca: **Matteo Carlo BORSANI**

Sprawozdawca: **Giuseppe GUERINI**

Sprawozdawca: **Stefano PALMIERI**

Doradczyni i doradcy	Eleonora TRENTO (z ramienia sprawozdawcy Matteo Carlo BORSANIEGO) Samuel CORNELLA (z ramienia sprawozdawcy Giuseppe GUERINIEGO) Marco CILENTO (z ramienia sprawozdawcy Stefano PALMIERIEGO)
Decyzja Zgromadzenia Planarnego	11.7.2024
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego
Organ odpowiedzialny	Sekcja Jednolitego Rynku, Produkcji i Konsumpcji
Data przyjęcia przez sekcję	12.2.2025
Data przyjęcia na sesji plenarnej	26.2.2025
Sesja plenarna nr	594
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	222/2/6

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) popiera zawarty w sprawozdaniach Draghiego i Letty postulat, by podjąć pilne działania na rzecz zwiększenia konkurencyjności gospodarki europejskiej oraz porzucić błędne przekonanie, że jedynie odwlekanie działania pomoże utrzymać konsensus.

1.2. Dlatego też niezbędne jest dalsze wdrażanie jednolitego rynku poprzez rozszerzenie go na sektory finansów, łączności elektronicznej i energii oraz wzmocnienie sektora usług.

1.3. Instytucje UE i państwa członkowskie powinny zainicjować odpowiednią debatę na temat podstawowych zasad UE oraz tego, na ile obowiązujące Traktaty sprawdzają się w świetle obecnych wyzwań, które wymagają szybkiej analizy i działania.

1.4. EKES wzywa instytucje UE, by kontynuowały tworzenie jednolitego rynku i nadal zwracały baczność uwagę na zrównoważenie środowiskowe, dobrobyt gospodarczy oraz na spójność społeczną i terytorialną, uznając je za czynniki konkurencyjności.

1.5. Komitet popiera stwierdzenie Draghiego i Letty, że gospodarka europejska – wraz z jej wartościami i zasadami – musi odzyskać konkurencyjność dzięki zwiększeniu jej znaczenia międzynarodowego.

1.6. EKES apeluje do instytucji UE, by przyjęły politykę przemysłową, która pozwoli przezwyciężyć obecną fragmentaryczność wynikającą z wielu – nie zawsze skoordynowanych – krajowych strategii polityki przemysłowej. Potrzeba wspólnych starań, by przedstawić wiarygodną propozycję dynamicznego połączenia środków podatkowych, regulacyjnych, handlowych i celnych oraz zachęt finansowych z korzyściami dla jednolitego rynku.

1.7. EKES ponownie podkreśla wagę zmniejszenia obciążeń biurokratycznych i kosztów przestrzegania przepisów ponoszonych przez przedsiębiorstwa dzięki lepszemu stanowieniu prawa oraz skutecznemu uproszczeniu procedur administracyjnych. W tym celu bardzo przydatne byłoby udoskonalenie oceny skutków przepisów oraz sprawdzaniu konkurencyjności, by przyczynić się do przedsiębiorczości i tworzenia miejsc pracy wysokiej jakości, do poprawy warunków pracy, a także do zrównoważonego wzrostu gospodarczego i spójności społecznej.

1.8. Komitet ma nadzieję, że podjęte zostaną decyzje regulacyjne mające na celu obniżenie cen energii, a przede wszystkim – zmniejszenie różnic w cenach energii między państwami członkowskimi oraz między Europą a innymi gospodarkami. Dlatego też wzywa do większego wykorzystania kontraktów różnicowych oraz do oddzielenia ceny energii odnawialnej i innych form energii niskoemisyjnej od bardziej zmiennej ceny energii z paliw kopalnych. Konieczne i pożądane są również większe inwestycje w sektor energii ze źródeł odnawialnych, a także w inne formy energii niskoemisyjnej.

1.9. EKES zgadza się z potrzebą uważnej oceny mechanizmu dostosowywania cen na granicach z uwzględnieniem emisji CO₂ (CBAM) oraz zachęca prawodawców UE do zastanowienia się nad odpowiednimi sposobami dostosowania procedur eksportowych i importowych, by unijny przemysł mógł zachować konkurencyjność na rynkach międzynarodowych.

1.10. EKES odnotowuje, że działania zaproponowane w sprawozdaniach Dragiego i Letty wymagają ogromnego pakietu inwestycji, w związku z czym zwraca się do instytucji europejskich o rozważenie możliwości emisji wspólnego bezpiecznego składnika aktywów, tak jak uczyniono to w reakcji na pandemię.

1.11. Chociaż UE musi być zawsze orędowniczką pokoju zgodnie z koncepcją bezpieczeństwa, która wykracza poza kwestie czysto wojskowe, Komitet zaznacza, że zmiana warunków geopolitycznych wymaga realizacji europejskiej polityki obronnej w połączeniu z silniejszą wspólną polityką zagraniczną. By podnieść poziom rozwoju technologicznego w sektorze obronności, konieczne będzie również zwiększenie inwestycji w ten sektor za pomocą nowych instrumentów finansowania.

1.12. EKES pragnie wznowienia rozważań nad europejskimi dobrami publicznymi, by nakreślić priorytety niezbędne dla przyszłości UE. Dostarczanie dóbr publicznych jest powiązane z czynnikami gospodarczymi, instytucjonalnymi i politycznymi, do czego wartość dodaną wniosłaby gwarancja na szczeblu europejskim, zamiast wielorakich podejść krajowych.

2. Wprowadzenie i kontekst

2.1. EKES docenia szeroki zakres tematyczny sprawozdań Dragiego i Letty oraz odwagę przedstawienia ambitnych propozycji. W obu dokumentach od ogólnej analizy przechodzi się do szczegółowego omówienia propozycji, które trzeba zrealizować w celu wzmocnienia jednolitego rynku i konkurencyjności UE. Komitet zamierza przeanalizować najpilniejsze kwestie poruszone w obu sprawozdaniach.

2.2. W pierwszej części sprawozdania wskazuje się najpilniejsze inwestycje w różnych obszarach, a w drugiej wzywa europejskich decydentów do przyjęcia koncepcji konkurencyjności uwzględniającej wymiar społeczny UE i obejmującej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. Dlatego też EKES podkreśla wagę wspierania inwestycji w infrastrukturę społeczną i przypomina wnioski ze szczytu w Val Duchesse, na którym odnowiono europejskie zobowiązanie do dialogu społecznego oraz potwierdzono jego znaczenie dla wdrażania Europejskiego filaru praw socjalnych i deklaracji z La Hulpe.

2.3. Komitet zaznacza, że UE stoi w obliczu zasadniczego wyboru strategicznego między aktywnym kształtowaniem światowej transformacji gospodarczej poprzez znaczne zwiększenie unijnej konkurencyjności, a ochroną osiągnięć z przeszłości, przy jednoczesnym zapewnieniu przestrzegania wcześniejszych zobowiązań UE w zakresie zrównoważonego rozwoju i klimatu.

2.4. Zgodnie ze sprawozdaniami Letty i Dragiego EKES przypomina zatem o niezwykle pilnej potrzebie działania i apeluje do współprawodawców o podjęcie dalszych kroków.

3. Rynek wewnętrzny i jego przyszłość

3.1. EKES zgadza się ze sprawozdaniami Letty i Dragiego, że jednolity rynek jest jednym z głównych osiągnięć technicznych i politycznych procesu integracji europejskiej. Niezbędne jest jednak dostosowanie pierwotnego jednolitego rynku do powstałego w międzyczasie scenariusza geopolitycznego oraz do zmian demograficznych, które sprawiają, że do 2040 r. siła robocza w UE będzie zmniejszać się o 2 mln pracowników rocznie. Biorąc pod uwagę kluczową rolę, jaką odgrywa należyte egzekwowanie przepisów dotyczących jednolitego rynku, EKES chciałby zostać bezpośrednio zaangażowany w prace grupy zadaniowej ds. egzekwowania przepisów dotyczących jednolitego rynku.

3.2. Komitet uważa również, że należy dalej wdrażać jednolity rynek, rozszerzając go na sektor finansów, łączności elektronicznej i energii, a także wzmacniając sektor usług, który nadal boryka się z wieloma przeszkodami w integracji.

3.3. Silniejszy i bardziej zintegrowany jednolity rynek przyniesie korzyści gospodarcze i społeczne. Komitet jest zatem zdania, że zgłoszone w obu sprawozdaniach propozycje wzmocnienia jednolitego rynku i wspólnej waluty europejskiej muszą iść w parze z polityką budżetową, społeczną i środowiskową, która zapewni korzyści wszystkim obywatelom i pracownikom w UE.

3.4. Zarówno w sprawozdaniu Draghiego, jak i – bardziej pośrednio – w sprawozdaniu Letty przewiduje się odnowione partnerstwo między państwami członkowskimi UE. Wymaga to debaty nad podstawowymi zasadami UE oraz nad tym, na ile obowiązujące Traktatów sprawdzą się w świetle ambitnych działań zaproponowanych w obu sprawozdaniach. Ze sprawozdań zaczerpnięto również pewne wskazówki do pism określających zadania nowych komisarzy.

3.5. Komitet uważa jednak, że praktyczna realizacja sprawozdań Draghiego i Letty może stać w sprzeczności z nowymi ramami europejskiego zarządzania gospodarczego (ze zreformowanym paktem stabilności i wzrostu), jeżeli – jak podkreśliła Europejska Rada Budżetowa – ramy te mogłyby się wiązać ze zbyt dużymi ograniczeniami budżetowymi ⁽¹⁾.

3.6. EKES popiera zawarty w sprawozdaniu Letty apel, by jednolity rynek sprzyjał zrównoważeniu środowiskowemu i dobrobytowi gospodarczemu, a także przedstawiony w sprawozdaniu Draghiego postulat, by europejskie ambicje w dziedzinie zrównoważonego rozwoju stały się elementem konkurencyjności ⁽²⁾. Od wielu lat popiera przejście z gospodarki linearnej na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz rolę społeczeństwa obywatelskiego w tej dziedzinie ⁽³⁾.

4. Globalne przywództwo UE

4.1. EKES zgadza się ze stwierdzeniem, że UE musi obecnie stawić czoła pod względem gospodarczym nie tylko USA, lecz również gospodarkom wschodzącym, takim jak Chiny i Indie, w sytuacji międzynarodowej, która jest dziś bardziej skomplikowana niż podczas pierwszej inicjacji jednolitego rynku. Dlatego też w sprawozdaniu Draghiego przedstawiono trzy kluczowe obszary działania: i) konieczność zajęcia konkurencyjnej pozycji w globalnym wyścigu poprzez zniwelowanie przepaści innowacyjnej; ii) znaczenie zmniejszenia strategicznych zależności od łańcuchów dostaw spoza UE; iii) zdolność UE do realnego działania jako jednolitego podmiotu.

4.2. Mając to na uwadze, EKES podkreśla znaczenie ambitnego programu handlowego UE i współpracy Unii z globalnymi partnerami.

4.3. Komitet popiera stwierdzenie Draghiego i Letty, że gospodarka europejska – wraz z jej wartościami i zasadami – musi odzyskać konkurencyjność poprzez zwiększenie znaczenia międzynarodowego pomimo szybkiego i nieustannego rozwoju dużych bloków handlowych poza Europą oraz niepokojącego wzrostu napięć geopolitycznych.

4.4. Unia Europejska musi nadal odgrywać wiodącą rolę w kwestiach dotyczących zmiany klimatu, zanieczyszczenia i utraty różnorodności biologicznej.

4.5. W tym kontekście EKES uważa, że UE musi pozostać orędowniczką pokoju i demokracji ⁽⁴⁾, przyczyniając się do poszukiwania nowej światowej równowagi oraz dążąc zarówno do wzmocnienia roli euro w gospodarce światowej, jak i do zwiększenia umiejętności przemawiania jednym głosem w polityce zagranicznej. EKES wzywa do przeanalizowania możliwości przyjęcia głosowania większością głosów w tej dziedzinie.

4.6. EKES ostrzega przed ryzykiem fragmentacji globalnego zarządzania i zwiększenia cel handlowych. Brak zdolności budowania owocnych stosunków międzynarodowych może zachęcać do wyścigu o uzyskanie przewagi konkurencyjnej, która może podsycać napięcia i konflikty, zagrażając pokojowi, wartościom demokratycznym oraz realizacji celów społecznych i środowiskowych. EKES sądzi ponadto, że osiągnięcie stabilnego i trwałego pokoju na świecie zależy również od poprawy warunków życia i pracy zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju przewidzianą w Agendzie 2030 ONZ.

⁽¹⁾ Europejska Rada Budżetowa, 2024, *Annual Report 2024*.

⁽²⁾ Dz.U. C, C/2024/6877, 28.11.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/6877/oj>.

⁽³⁾ Komisja Europejska i Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wspólnie utworzyły europejską platformę zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym.

⁽⁴⁾ Są to zasady zapisane w Traktatach i w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej.

5. Polityka przemysłowa UE

5.1. EKES docenia to, że w sprawozdaniu Draghiego stwierdzono ścisłą korelację między konkurencyjnością przemysłową a stabilnością europejskiego modelu społecznego, który jest prawdziwym spoiwem procesu integracji i wartością założycielską UE.

5.2. Komitet zgadza się z apelem Draghiego o politykę przemysłową, która pozwoli przezwyciężyć obecną fragmentaryczność wynikającą z wielu, nie zawsze skoordynowanych krajowych strategii polityki przemysłowej. Trzeba spójnych europejskich wysiłków, by przedstawić wiarygodną propozycję dynamicznego połączenia środków podatkowych, regulacyjnych, handlowych i celnych oraz zachęt finansowych – tak jak ma to miejsce ostatnio w polityce przemysłowej USA i Chin. W ten sposób zapewni się zarazem korzyści jednolitemu rynkowi. Należy tego dokonać poprzez usprawnione i bardziej ukierunkowane jakościowo inicjatywy ustawodawcze, których celem powinno być oszacowanie wpływu na europejskie przedsiębiorstwa oraz na tworzenie wysokiej jakości miejsc pracy.

5.3. EKES uważa, że obecnemu niedoborowi inwestycji europejskich w badania, rozwój i innowacje, a także brakowi zaawansowanych technologii można przynajmniej częściowo zaradzić dzięki większym i bardziej przemyślanym inwestycjom publicznym (według Draghiego cele programu „Horyzont Europa” są zbyt fragmentaryczne). Popiera zatem zawarty w sprawozdaniu postulat, by skupić się na inwestycjach w sektory o dużym potencjale wzrostu oraz by i) ukierunkować i skoordynować działania; ii) opracować skuteczną strategię przemysłową opartą na badaniach i rozwoju oraz innowacjach technologicznych; iii) sprzyjać partnerstwom przemysłowym dzięki rozwojowi podstawowych instrumentów, takich jak ważne projekty stanowiące przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania (IPCEI).

5.4. Jeśli chodzi o łączenie przedsiębiorstw, Komitet popiera ogólne podejście przedstawione w sprawozdaniu Draghiego, w którym proponuje się równowagę między polityką konkurencji a polityką przemysłową. Chodzi tu m.in. o nadanie odpowiedniego znaczenia czynnikom strategicznym, takim jak innowacje oraz przyszła czy też potencjalna konkurencja, również na arenie międzynarodowej. Zgodnie ze sprawozdaniem Draghiego EKES uważa, że temu podejściu sprzyja raczej aktualizacja wytycznych Komisji, a nie zmiana europejskiego rozporządzenia w sprawie kontroli łączenia przedsiębiorstw. W tym kontekście wzywa do szczególnie skrupulatnego rozważenia możliwości łączenia przedsiębiorstw w sektorach o strategicznym znaczeniu dla bezpieczeństwa obywateli i obywateli UE (technologie informacyjno-komunikacyjne, technologie podwójnego zastosowania).

5.5. W odniesieniu do art. 101 TFUE EKES uznaje znaczenie zapewnienia jasnych wytycznych i modeli dla horyzontalnych porozumień kooperacyjnych między przedsiębiorstwami UE, zgodnie z propozycją zawartą w sprawozdaniu Draghiego, aby ułatwić inwestycje w badania i rozwój, przejście na zrównoważony rozwój i inne inicjatywy polityczne.

6. Ramy regulacyjne UE

6.1. Zgodnie wcześniejszymi opiniami EKES podkreśla ponownie, że zmniejszenie obciążeń biurokratycznych dla wszystkich przedsiębiorstw oraz kosztów przestrzegania europejskich i krajowych uregulowań ma istotne znaczenie dla zwiększenia wydajności i konkurencyjności europejskich firm. Można to osiągnąć za pomocą lepszego stanowienia prawa oraz rzeczywistego uproszczenia procedur administracyjnych.

6.2. Komitet ma nadzieję, że Komisja Europejska zrealizuje propozycję dotyczącą zmniejszenia obciążeń związanych ze sprawozdawczością przedsiębiorstw o 25 % z uwzględnieniem szerzej pojętej biurokracji i że dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP) wyznaczy cel co najmniej 50-procentowego ograniczenia obciążeń bez osłabienia zaangażowania sektora prywatnego w dostosowanie działalności gospodarczej do wspólnych celów w zakresie ochrony środowiska, kwestii społecznych i konkurencyjności.

6.3. Z zadowoleniem przyjmuje więc zawarte w sprawozdaniu Draghiego stwierdzenie, że obciążenia biurokratyczne są szczególnie niekorzystne dla MŚP. W tym względzie konieczne jest usprawnienie ocen skutków dotyczących przyszłych przepisów, również za pomocą wstępnych symulacji popartych analizami ekonometrycznymi i ilościowymi. Dlatego też EKES popiera pomysł, by przyszłe prawodawstwo UE poprzedzał sprawdzian konkurencyjności, który powinien dotyczyć również znaczących zmian oraz poprawek wprowadzanych w trakcie procedury ustawodawczej. Ma to na celu wsparcie przedsiębiorczości i tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, a także poprawę warunków pracy, zrównoważonego wzrostu gospodarczego i spójności społecznej.

6.4. EKES proponuje opracowanie zgodnych z zasadą pomocniczości metod dobrego prawodawstwa, w których doceni się rolę dialogu społecznego oraz zaangażowanie partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego. Ponadto prawodawstwo europejskie nie powinno być dla rządów krajowych pretekstem do zmniejszania ochrony pracowników, lecz raczej drogą do zwiększenia godności pracy dzięki poszanowaniu praw i ochrony. Powinno także przyczyniać się do ujednolicenia oraz poprawy warunków życia i pracy obywateli europejskich, biorąc również pod uwagę szybki rozwój wykorzystania nowych technologii.

7. Unia bankowa i unia rynków kapitałowych

7.1. Komitet przypomina o strategicznym znaczeniu unii rynków kapitałowych (zapoczątkowanej w 2015 r.) i przywołuje już wielokrotnie powtarzany apel, by dokończyć jej realizację, zapewniając ochronę drobnych oszczędzających oraz poszanowanie celów oszczędności emerytalnych ⁽ⁱ⁾.

7.2. Konieczne jest również dążenie do większego urzeczywistnienia europejskiego rynku kapitału wysokiego ryzyka. Obecny unijny rynek kapitału wysokiego ryzyka (5 % globalnego) nie jest nawet porównywalny do tego w USA (50 % globalnego) czy w Chinach (40 % globalnego), wskutek czego europejscy innowatorzy napotykać obiektywne trudności na etapie rozpoczynania działalności i zwiększania jej skali i eksportują swe projekty poza UE.

8. Unia energetyczna

8.1. Komitet ma nadzieję, że podjęte zostaną decyzje regulacyjne mające na celu obniżenie cen energii, które są obecnie wyższe w Europie niż w innych gospodarkach i powodują niekorzystną sytuację konkurencyjną. Przyczyn tego niekorzystnego położenia należy upatrywać nie tylko w wiadomym braku zasobów naturalnych na terytorium UE, lecz również w: i) powolnym tempie dokonywania niektórych inwestycji strategicznych w czystą energię; ii) w obowiązujących nieoptymalnych przepisach podatkowych; iii) w funkcjonowaniu rynku instrumentów pochodnych, które może sprzyjać zmienności (sprawozdanie Draghiego). Ponadto, jak wskazuje Letta, kolejnym czynnikiem stawiającym przedsiębiorstwa unijne w gorszej sytuacji jest brak pełnej integracji rynków energii, co uniemożliwia obniżenie kosztów i utrudnia inwestycje.

8.2. W obu sprawozdaniach proponuje się zatem położenie większego nacisku na korzyści płynące z energii ze źródeł odnawialnych i innych form energii ze źródeł niekopalnych, uzyskiwane zwłaszcza dzięki kontraktom różnicowym oraz oddzieleniu ceny energii odnawialnej od ceny energii z paliw kopalnych, która – jak wiadomo – jest bardziej zmienna.

8.3. EKES wzywa Komisję Europejską do wspierania inwestycji w energię ze źródeł odnawialnych i do oceny możliwości wspierania inwestycji w inne formy energii ze źródeł niekopalnych, a także do podjęcia konkretnych kroków, by przydzielona państwom członkowskim (wynosząca obecnie ok. 75 %) część dochodów z unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji (ETS) została zainwestowana w projekty dekarbonizacji, takie jak na przykład opracowanie rozwiązań w zakresie wychwytywania, składowania i utylizacji dwutlenku węgla oraz produkcja i wczesne wdrażanie wodoru.

8.4. W obu sprawozdaniach podkreślono wagę CBAM dla ochrony przemysłu europejskiego przed ucieczką emisji gazów cieplarnianych oraz dumpingiem ekologicznym, lecz zwrócono również uwagę na pewne niedociągnięcia w tym zakresie. W sprawozdaniu Letty zaznaczono, że niezbędna jest staranna ocena ryzyka utraty konkurencyjności przemysłu europejskiego, w tym analiza zakresu tej utraty. W sprawozdaniu Draghiego zakwestionowano natomiast skuteczność CBAM, argumentując, że jest on zbyt złożony oraz pociąga za sobą ogromne obciążenia administracyjne dla przedsiębiorstw i ryzyko fragmentarycznego wdrażania przez państwa członkowskie.

8.5. Komitet zgadza się z zawartą w sprawozdaniu Letty propozycją ustanowienia europejskiego systemu zielonych gwarancji w drodze współpracy między Komisją a Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI), aby uruchomić fundusze publiczne i prywatne z myślą o celach zrównoważonego rozwoju. W obliczu agresywnego wzrostu Chin w sektorze czystych technologii niezbędne będzie wsparcie obecnej silnej pozycji przedsiębiorstw europejskich w tym sektorze.

⁽ⁱ⁾ Dz.U. C 155 z 30.4.2021, s. 20.

9. Unia wiedzy

9.1. EKES docenia zawartą w sprawozdaniu Letty sugestię, by do tradycyjnych czterech swobód przepływu na jednolitym rynku europejskim dodać piątą swobodę – dotyczącą przepływu wiedzy, badań naukowych i innowacji.

9.2. Komitet popiera wskazane w sprawozdaniu Dragiego działania na rzecz doskonalenia umiejętności, by stawić czoła przyszłym wyzwaniom UE, wyeliminować lukę innowacyjną oraz usprawnić przejście od innowacji do wprowadzania produktów i usług na rynek. Zgadza się między innymi z następującymi propozycjami: i) wsparcie podnoszenia i zmiany kwalifikacji, zwłaszcza w sektorze technologicznym i cyfrowym; ii) poprawa mobilności umiejętności; iii) uproszczenie dostępu do finansowania; iv) tworzenie partnerstw publiczno-prywatnych w celu określenia odpowiednich norm w zakresie umiejętności i programów szkoleniowych.

9.3. EKES zauważa jednak, że w sprawozdaniu Dragiego nie docenia się odpowiednio roli dialogu społecznego w ożywianiu inwestycji i prowadzeniu rokowani zbiorowych wspierających transformację ani też znaczenia ustawicznego szkolenia zawodowego pracowników.

10. Rola sztucznej inteligencji

10.1. Komitet przypomina o znaczeniu sztucznej inteligencji (AI) zarówno dla ambitnego celu stworzenia piątej swobody przepływu wiedzy, innowacji i badań naukowych, jak i – bardziej ogólnie – dla zwiększenia przyszłej wydajności gospodarki europejskiej poprzez integrację pionową AI w procesach przemysłowych.

10.2. Rozwój AI musi odbywać się zgodnie z Europejską deklaracją praw i zasad cyfrowych w cyfrowej dekadzie, a także zgodnie z modelem wzrostu opartym na pluralizmie informacji, na rozwoju MŚP oraz na tworzeniu nowych miejsc pracy.

10.3. Biorąc pod uwagę wszechobecność i potencjał systemów AI i nowych powstających technologii, potrzebne jest podejście zapobiegawcze, aby uniknąć negatywnych skutków dla pracowników wynikających ze stosowania tych technologii. Inicjatywy ustawodawcze powinny odnosić się do luk w ochronie praw pracowniczych w miejscach pracy i gwarantować, by ludzie zachowali kontrolę nad wszystkimi interakcjami z maszyną.

11. Rola inwestycji

11.1. EKES odnotowuje, że różnorakie działania zaproponowane w sprawozdaniach Dragiego i Letty nie obędą się bez szeregu ogromnych inwestycji, co podkreślono w sprawozdaniu Dragiego, wskazując analogię między inwestycjami potrzebnymi obecnie w Europie a powojennym planem Marshalla.

11.2. W związku z tym Komitet apeluje do instytucji europejskich, by rozważyły możliwość emisji wspólnych bezpiecznych składników aktywów, jak miało to miejsce podczas pandemii. Należy przy tym przyjąć nowe podejście, które nie będzie już reakcją na konkretną sytuację nadzwyczajną, lecz będzie ukierunkowane na długofalowe cele oraz na wytwarzanie europejskich dóbr publicznych. W tym kontekście uważa, że należy rozważyć możliwość stworzenia wspólnego europejskiego funduszu inwestycyjnego finansowanego z różnych instrumentów, w tym ze wspólnej emisji długu UE ⁽⁶⁾. Emisja ta skupiałaby się na projektach stanowiących przedmiot wspólnego europejskiego zainteresowania i zarządzano by nią w drodze dialogu społecznego.

11.3. EKES zwraca uwagę, że w ciągu ostatnich dwudziestu lat wydatki inwestycyjne zmniejszyły się, co w wielu krajach UE doprowadziło do zmniejszenia kapitału publicznego. Ten malejący kapitał publiczny generuje nie tylko problemy w zakresie bezpieczeństwa, lecz zagraża jakości usług publicznych i ich świadczeniu, wzrostowi gospodarczemu i – co za tym idzie – możliwym inwestycjom prywatnym.

11.4. Zasady pomocy państwa można dostosować w sposób zaproponowany w sprawozdaniu Letty, a mianowicie by realizować cele strategiczne takie jak transformacja ekologiczna i cyfrowa czy nawet ułatwiać osobom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji powrót do aktywności zawodowej lub usprawniać dostęp przedsiębiorstw do kredytów. Jednocześnie należy szybko utworzyć unijny fundusz na rzecz strategicznych inwestycji o znaczeniu europejskim, które mogłyby pomóc w kształtowaniu konkurencyjności UE i napędzaniu transformacji ekologicznej i cyfrowej.

⁽⁶⁾ Dz.U. C, C/2024/3385, 31.5.2024, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/3385/oj?locale=pl>.

11.5. EKES zauważa ponadto, że choć trzeba zmniejszyć różnice w poziomie konkurencyjności w stosunku do USA i Chin, to europejski model jest w skali globalnej wzorcowym przykładem ochrony socjalnej, solidarności, włączenia społecznego, zrównoważonego rozwoju i radzenia sobie z nierównościami. UE powinna stawać się coraz bardziej konkurencyjna i wydajna, zachowując przy tym spuściznę w dziedzinie solidarności i równości, wprowadzając do niej innowacje, a także promując rolę gospodarki społecznej.

11.6. Należy jednak podkreślić, że jeżeli Europie nie uda się podnieść wydajności, będziemy zmuszeni wybierać między przywództwem technologicznym, wiodącą rolą w dziedzinie klimatu i niezależnością na arenie światowej, co utrudni finansowanie zaawansowanego modelu społecznego UE. Koszty transformacji muszą być ponoszone wspólnie, w związku z czym EKES zaproponował potrzebę ram polityki sprawiedliwej transformacji ⁽⁷⁾ ⁽⁸⁾.

12. Unia Obrony

12.1. EKES przypomina art. 3 TUE, który stanowi, że „Celem Unii jest wspieranie pokoju, jej wartości i dobrobytu jej narodów”. Uważa, że UE powinna zawsze dążyć do własnych działań dyplomatycznych w celu wypracowania pokojowego rozwiązania wszelkich trwających konfliktów.

12.2. Komitet zdaje sobie sprawę, że inwazja Rosji na Ukrainę stawia Unię wobec konieczności wdrożenia europejskiej polityki obronnej, która musi być sprzężona ze wspólną polityką zagraniczną. W tym kontekście sądzi, że niezbędne jest zwiększenie inwestycji również za pomocą nowych instrumentów finansowania, które mogą podnieść poziom rozwoju technologicznego w sektorze wojskowym, zwłaszcza w celu ochrony wschodnich granic UE.

12.3. EKES przyjmuje zatem zawarte w obu sprawozdaniach postulaty dotyczące: i) większej agregacji i koordynacji popytu na szczeblu europejskim w celu zwiększenia korzyści skali, w tym poprzez wspólne zakupy; ii) natychmiastowej realizacji Strategii na rzecz europejskiego przemysłu obronnego (EDIS), a także apelu zawartego w sprawozdaniu Draghiego – o szybkie przyjęcie Programu na rzecz europejskiego przemysłu obronnego (EDIP). W sprawozdaniu Letty wyjaśniono również, że zarówno na szczeblu europejskim, jak i krajowym potrzebne jest kompleksowe podejście do wydatków na obronność z uwzględnieniem zachęt rynkowych.

13. Unia zdolna do dostarczania europejskich dóbr publicznych

13.1. EKES uważa, że odpowiedź na oba sprawozdania zakłada rozpoczęcie rozważań nad europejskimi dobrami publicznymi, by wskazać priorytety o podstawowym znaczeniu dla przyszłości UE. Dostarczanie dóbr publicznych jest powiązane z czynnikami gospodarczymi, instytucjonalnymi i politycznymi, do czego wartość dodaną wniosłaby czynna rola instytucji europejskich, uzupełniając różnorodność podejść krajowych. Zapewni to korzyści skali i pozytywne efekty zewnętrzne.

13.2. Komitet sądzi zatem, że istotne jest dokonanie odpowiednich inwestycji w obronność, jak również wsparcie inwestycji w m.in.: i) budowę transgranicznej infrastruktury cyfrowej i energetycznej; ii) rozwój platform nabywania i wymiany umiejętności; iii) uruchomienie programów wspólnych zamówień na surowce krytyczne; iv) wspólne dostawy szczepionek i wyrobów medycznych; v) opracowanie programów kształcenia i doskonalenia zawodowego; vi) wprowadzenie usług opieki zdrowotnej; viii) rozwój mieszkalnictwa socjalnego.

13.3. W świetle tych rozważań wieloletnie ramy finansowe (WRF) na lata 2028–2034 należy ukierunkować na priorytety polityczne, które wyznaczono w sprawozdaniach. Z tymi priorytetami związane są także inwestycje w europejskie dobra publiczne wspomniane w poprzednim punkcie. EKES ma nadzieję, że przydzielone w kolejnych WRF środki umożliwią UE realizację priorytetów strategicznych w dziedzinie środowiska, innowacji technologicznych, otwartej strategicznej autonomii i postępu społecznego oraz odpowiednie reagowanie na globalne wyzwania.

13.4. Komitet ubolewa, że instrument STEP (Platforma na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy), który został wprowadzony podczas śródkresowego przeglądu WRF na lata 2021–2027, jest zbyt skromny w porównaniu z podobnymi inicjatywami w innych krajach.

⁽⁷⁾ Dz.U. C, C/2024/1576, 5.3.2024, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2024/859/oj>.

⁽⁸⁾ Dz.U. C, C/2025/772, 11.2.2025, ELI: <https://eur-lex.europa.eu/eli/C/2025/772/oj>.

13.5. Biorąc pod uwagę pozytywne skutki instrumentu SURE podczas kryzysu związanego z COVID-19, Komitet uważa ponadto, że należy zbadać możliwość opracowania nowego SURE⁽⁹⁾, który będzie wspomagać podnoszenie i zmianę kwalifikacji oraz zrównoważoną i sprawiedliwą dwojaką transformację, a także umożliwi stawienie czoła ewentualnym wstrząsom⁽¹⁰⁾ ⁽¹¹⁾.

13.6. EKES ma nadzieję, że kolejne ramy finansowe będą obejmować instrument inwestycji strategicznych na rzecz europejskiej konkurencyjności, który powinien iść w parze ze spójnością społeczną. Należy w tym celu połączyć podejście oparte na redystrybucji z ideą inwestycji, zwłaszcza w dziedzinie konkurencyjności technologicznej oraz transformacji przemysłowej.

13.7. Zaproponowane w sprawozdaniu Dragiego nowe ramy koordynacji konkurencyjności, których celem jest powiązanie wszystkich istotnych kierunków polityki gospodarczej z priorytetami strategicznymi uzgodnionymi przez Radę Europejską, powinny zostać skoordynowane z dyscypliną budżetową i z nowymi ramami konwergencji społecznej za pomocą procedur europejskiego semestru.

13.8. Europejski semestr może odgrywać centralną rolę we wspieraniu konkurencyjności, wydajności, zrównoważonego rozwoju i sprawiedliwości społecznej, pod warunkiem że czynniki te zostaną uznane za równie ważne w nowych ramach odniesienia. Opracowanie nowego instrumentu koordynacji konkurencyjności wraz z wdrażaniem Europejskiego Funduszu Konkurencyjności ma przyczynić się do wzrostu gospodarczego poprzez koordynację celów oraz priorytetów unijnych i krajowych.

13.9. Komitet pragnie ponadto przypomnieć korelację między europejskim semestrem a nowymi ramami konwergencji społecznej, które są przydatnym narzędziem monitorowania, oceny oraz wdrażania inwestycji w realizację celów filaru socjalnego w państwach członkowskich.

14. Znaczenie spójności społecznej i terytorialnej

14.1. Podstawowe znaczenie ma zachowanie pierwszoplanowej roli spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. EKES zwraca uwagę, że choć w sprawozdaniu Letty wskazano ścisły związek między rynkiem wewnętrznym a spójnością gospodarczą, społeczną i terytorialną, a w sprawozdaniu Dragiego – między konkurencyjnością UE a europejskim modelem społecznym, to istnieją między nimi znaczne różnice analityczne i – co za tym idzie – przedstawiono w nich różne propozycje w istotnej kwestii spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

14.2. W sprawozdaniu Letty centralne znaczenie nadaje się polityce spójności, ponieważ umożliwia ona całkowity podział korzyści płynących z rynku wewnętrznego między wszystkimi obywatelkami i obywatelami oraz różnymi obszarami UE (zob. „swoboda pozostania w wybranym miejscu zamieszkania”). W tym kontekście wskazano na wagę usług świadczonych w interesie ogólnym (zob. art. 14 TFUE oraz protokół nr 26 do TUE), które służą bezpośrednio zagwarantowaniu swobody pozostania w wybranych miejscach zamieszkania. Szczególnie w sprawozdaniu Letty europejski semestr jest postrzegany jako kontekst polityczny mogący zagwarantować odpowiednie wzorce spójności, co sprzyja omówionej w pakcie stabilności i wzrostu równowadze między wielostronnym nadzorem budżetowym i makroekonomicznym.

14.3. EKES uważa zatem, że w ramach europejskiego semestru trzeba określić wspólne minimalne standardy i usunąć przeszkody w integracji społecznej, które wciąż występują w grupach ludności zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem oraz na obszarach geograficznych najbardziej podatnych na transformację gospodarczą, gdzie należy zapewnić odpowiedni poziom spójności.

14.4. Komitet zauważa, że w sprawozdaniu Dragiego podkreślono związek między konkurencyjnością a europejskim modelem społecznym, lecz w pewnym sensie podano w wątpliwość strategiczną rolę polityki spójności w obecnych wieloletnich ramach finansowych (2021–2027). Być może zbagatelizowano również przy tym wpływ, jaki na konkurencyjność UE wywierają inwestycje w infrastrukturę społeczną, materialną i niematerialną wspierające politykę społeczną i redystrybucyjną oraz politykę pracy.

⁽⁹⁾ Europejski instrument tymczasowego wsparcia w celu zmniejszenia zagrożeń związanych z bezrobociem w sytuacji nadzwyczajnej.

⁽¹⁰⁾ Rezolucja EKES-u: „Wytężanie postępow demokratycznych UE: rezolucja na następną kadencję ustawodawczą”.

⁽¹¹⁾ Dz.U. C 517 z 22.12.2021, s. 16.

14.5. EKES wzywa również do namysłu nad wymiarem terytorialnym konkurencyjności, na którym nie skupiono się niestety w żadnym ze sprawozdań, lecz który został dobrze opisany w indeksie konkurencyjności regionalnej 2.0) ⁽¹²⁾. Uważa bowiem, że konkurencyjność UE powinna być również przedmiotem analizy na szczeblu terytorialnym, by zrealizować wiele propozycji zawartych w sprawozdaniach Dragiego i Letty.

14.6. Komitet pragnie podkreślić ryzyko pominięcia aspektu nierówności przy opracowywaniu strategii na rzecz konkurencyjności. Mogłoby to pogłębić dysproporcje między obszarami wiejskimi, wyspiarskimi i śródlądowymi, którym grozi wyludnianie, a obszarami miejskimi, a także między różnymi częściami rynku wewnętrznego.

14.7. Ponadto EKES ma nadzieję, że program legislacyjny Komisji umożliwi pogodzenie różnych wizji spójności, przedstawionych w sprawozdaniach. Będzie to wymagało dopasowania polityki w zakresie konkurencyjności do polityki spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej oraz do polityki zrównoważenia środowiskowego. Konkurencyjność można bowiem osiągnąć jedynie dzięki spójności i solidarności społecznej, ponieważ harmonijny rozwój terytoriów ma zasadnicze znaczenie dla właściwego funkcjonowania jednolitego rynku oraz dla przyszłego wzrostu.

Bruksela, dnia 26 lutego 2025 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽¹²⁾ Dijkstra, L., Papadimitriou, E., Cabeza Martinez, B., de Dominicis, L., Kovacic, M., *EU Regional Competitiveness Index – 2022 Edition*, dokumenty robocze Komisji, WP01/2023, 2023.